

POLSCY STATYSTYCY I MATEMATYCY

Prof. dr hab. Władysław Welfe

UCZONY, NAUCZYCIEL, ORGANIZATOR

*Prof. dr hab. Władysław Welfe (1927–2013)
Członek Korespondent Polskiej Akademii Nauk*

Urodzony 27.05.1927 r. w Kolbuszowej w 1934 r. z rodzicami przybył do Łodzi. Tam też w roku 1945 ukończył gimnazjum i rozpoczął w tym samym roku studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym. Studiując najpierw oba kierunki, po drugim roku skoncentrował się na kierunku „Ekonomia”, który skończył w roku 1949. Traumatyczne doświadczenia z późnego dzieciństwa (śmierć ojca w 1940 roku w Katyniu) kształtują w nim silny charakter, wolę działania i przyspieszają dojrzałość jego osobowości. Zarówno w czasie wojny, jak i bezpośrednio po jej zakończeniu zmuszony jest do pracy zarobkowej najpierw w zawodach fizycznych, a następnie administracji w przedsiębiorstwach przemysłu włókienniczego. Życie zmusza Go do uznawania zasady *primum agere*. Wyznawanie jej pomogło Mu w zdobyciu sławy skutecznego szefa, nauczyciela, organizatora administracji (najpierw w przedsiębiorstwach a później na UŁ i SAN – Społeczna Akademia Nauk), nauczyciela akademickiego i uczonego.

Profesor Władysław Welfe – należał do szczególnie zasłużonych pracowników Uniwersytetu Łódzkiego. Dzięki osobistej energii, zdolnościom, imperatywowi działania odcisnął wyraźne ślady działalności naukowej, organizacyjnej, dydaktycznej najpierw w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Łodzi, a następnie (po jej przyłączeniu do Uniwersytetu Łódzkiego) – zarówno na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ, jak i w całym UŁ. Znając bardzo dobrze język rosyjski, angielski, niemiecki i francuski, przyczynił się w dużym stopniu do nawiązania szerokiej wymiany naukowej z zagranicą. Lubił być widoczny w działalności organizacyjnej i działalności naukowej. Prężność i skuteczność w tych formach działalności zawdzięczał znakomitej pamięci do ludzi, faktów i liczb, opanowaniu podstaw nauk prawnych oraz pełnym studiom ekonomicznym.

W różnych okresach życia struktura form intensywności W. Welfe była różna. Były długie okresy przewagi działalności organizacyjnej nad naukową, nawet wówczas nie przerywające intensywnej działalności badawczej.

We wszystkich formach działalności Prof. W. Welfe był zwolennikiem działalności zespołowej – zarówno w obrębie Instytutu, którym kierował, jak też innych instytucji Polski i zagranicy.

Dzięki organizacyjno-naukowej kooperacji osiągnął znaczące wyniki w zakresie zarówno organizacji szeroko pojętej nauki jak i nauk ekonomicznych w szczególności.

Dorobek naukowy Prof. W. Welfe jest imponujący zarówno co do liczby publikacji, opracowań, referatów, recenzji jak i co do szerokości zainteresowań. Zawdzięcza go własnej inicjatywie, ale szczególnie umiejętnemu tworzeniu i kierowaniu zespołami badawczymi. Szczególnie wydajnym naukowo był i jest Zespół Modeli Gospodarki Narodowej.

Analizę dorobku przeprowadzimy w podziale na kilka okresów.

W dorobku z okresu 1948–1968 widoczna jest przewaga prac z zakresu statystyki ekonomicznej i ekonomii. Podsumowanie badań z tych zakresów stanowią trzy książki. Pierwsza to „Statystyka handlu” (opublikowana przez PWG w roku 1957) zawiera omówienie nie tylko ówczesnych problemów podręcznikowych z gromadze-

nia i analizy danych, ale także umiejętne nawiązywanie do efektów takich analiz dla badań ekonomicznych.

Jeszcze głębszą analizę takich związków można znaleźć w bardzo ważnej monografii „Indeksy produkcji” (wydanej przez PWE w roku 1966), w której autor ściśle wiąże wiedzę ze statystyki ekonomicznej z ekonomią.

W monografii „Popyt i podaż” wydanej przez PWE w 1962 r. autor podsumowuje swoje ówczesne poglądy nt. ekonomii strony popytowej i podaźowej oparte na analizie wybranych publikacji z zakresu ekonomii. Lata poświęcone omawianej tematyce zaowocowały w łatwej adaptacji badawczej problemów z dziedziny ekonometrii i ekonomii stosowanej uprawianych przez Prof. W. Welfe do ostatnich dni.

W latach 1969–1980 w badaniach Prof. W. Welfe występują dwa nurty. Rośnie systematycznie zainteresowanie i mobilizacja naukowa w budowie ekonometrycznych modeli gospodarki narodowej i równocześnie sporo czasu i uwagi poświęca On badaniom użyteczności praktycznej ekonometrycznych modeli rynków. W efekcie kierowania badaniami swego zespołu naukowego powstaje 3 tomowa wieloautorska monografia pt.: „Ekonometryczne modele rynku”, której ramy wyznaczył i tekst zaakceptował Prof. W. Welfe.

W monografii tej znajduje się podsumowanie stanu wiedzy z zakresu metod ekonometrii opisowej (T.1), modeli konsumpcji (T. 2) oraz badań równowagi polskich rynków (T. 3) wraz z komentarzami o perspektywach rozwoju metod i modeli ekonometrii stosowanej nie tylko w Polsce.

W tym okresie przełomową pracą Prof. W. Welfe jest referat pt. „A Medium-Term Econometric Model of the Polish Economy” wygłoszony w trakcie ESEM-1973 w Oslo, opublikowany w „Pracach Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ” nr 8, Łódź 1973 r.

W pracy tej po raz pierwszy zaproponowano pewien średniookresowy model ekonometryczny polskiej gospodarki planowej. Nie był to pierwszy ekonometryczny model gospodarki polskiej, gdyż wcześniej, w latach 60' XX w., grupa badawcza Prof. Z. Pawłowskiego i Prof. A. Barczaka z Akademii Ekonomicznej w Katowicach zaproponowała empiryczny model akcentujący inne strony funkcjonowania polskiej gospodarki tego okresu.

Zaistnienie w Polsce w latach 70.–80. XX. w. problemów resortowych i centralnych i niezwykle aktywne włączenie się Prof. W. Welfe w organizowanie zespołów badawczych w UŁ i kraju umożliwiło Mu osiągnięcie stosunkowo szybko – liderkiej roli w budowie empirycznych modeli polskiej gospodarki. W 1975 r. powstał pierwszy udoskonalony model W1 z rodziny modeli W. W referatach na kolejnych konferencjach międzynarodowych (najczęściej współautorskich) prezentowane są prognostyczno-symulacyjne własności różnych wersji modeli W1-W3 oraz modeli zintegrowanych typu I-O-S. Do nowych problemów – dla polskiej gospodarki szczególnie ważnych w latach 70. i 80. XX. w., które podejmuje Prof. W. Welfe i jego Zespół Modelowania Gospodarki Narodowej należą problemy nierównowagi. Niestety w układach socjalistycznych gospodarek planowanych, w których pieniądz i ceny nie

pełniły swych normalnych funkcji znanych z gospodarek rynkowych, próby modelowania gospodarki napotykały na szereg barier teoretycznych, metodologicznych i informacyjnych.

Z prób tych Prof. W. Welfe i jego zespół wychodzą często zadowolająco, mimo sporych ograniczeń sprzętowych w stosunku do wymogów rozrastających się co do skali (liczby równań) modeli z serii W.

W okresie 1981–1989 powstają różne wersje modeli W4-W5 polskiej gospodarki uwzględniające ciągle aktualizowane specyfikacje. Zorientowane one są na wykrywanie stopnia nierównowagi rynków i gospodarki, analizowanie ograniczeń wzrostu gospodarki planowej i wymykającej się spod kontroli władz inflacji cen. Również w tym okresie sporym zainteresowaniem badawczym cieszą się w ZMGN problemy modeli zintegrowanych I-O-S.

Zarówno w latach 70', jak i w latach 80' kontakty Prof. W. Welfe (w szczególności) jak i niektórych członków ZMGN (np. J. Sztudyngera, J. Gajdy) z grupą LINK – prof. L. Kleina są niezwykle intensywne. Owocują one we wspólnych publikacjach i projektach badawczych i rosnących kontaktach naukowych z ekonomistami-ekonometrykami z Francji, Niemiec, Szwecji (szczególnie z Uppsali), krajów RWPG.

W latach 1990–2012 sytuacja badawcza zasadniczo zmieniła się z uwagi na przekształcenia polskiej gospodarki planowej w gospodarkę rynkową. Przywrócone zostały normalne funkcje cen, pieniądza, instytucji gospodarki rynkowej.

W oczywisty sposób Prof. W. Welfe i uczestnicy badań z ZMGN zaczynają korzystać nie tylko z doświadczeń grupy LINK – L. Kleina, ale i całej światowej literatury ekonomicznej. Prócz wielkiej liczby prac badawczych pisanych w ramach projektów KBN, LINK, ACE z inicjatywy Prof. W. Welfe, co roku powstaje wiele referatów i artykułów publikowanych w Polsce i za granicą. Wiodącym tematem są modele transformującej się gospodarki polskiej i ich prognostyczno-symulacyjne wykorzystanie.

Gros prac dotyczy analizy polskich problemów bezrobocia, inflacji, nierównowagi gospodarczej, wzrostu gospodarczego. W pracach tych widać duży wpływ współczesnych modeli wzrostu (m.in. modelu Mankiwa-Romera-Weila) oraz pewne wpływy myśli keynesowskiej.

W wielu pracach (jeśli nie w większości) przebija pragmatyczne dążenie Prof. W. Welfe do pokazania zastosowań wyników modelowego prognozowania i symulacji przy formułowaniu scenariuszy polityk gospodarczych. Dążenie to w paradygmacie liberalnej gospodarki rynkowej nie ma tylu możliwości pokazania swej okazałości co w gospodarce rynkowo-planowej z przewagą rynkowości. Niezależność ustawowa polityki NBP z celem inflacyjnym i kurczące się sfery oddziaływań polityki polskiego rządu (z uwagi na stopień sprywatyzowania gospodarki i integrację z gospodarką UE) zmniejszają możliwości pokazania użyteczności modeli dla celów polityk. Nie zmniejsza to jednak ostrzegawczo – scenariuszowo – decyzyjnej roli tworzonych modeli z rodziny W, jak i modeli tworzonych przez nie – łódzkie grupy prognostyczne.

Podsumowanie doświadczeń w zakresie modelowania ekonometrycznego stanowią następujące książki:

- „Ekonometryczne modele gospodarki narodowej Polski” (PWE – 1992),
- „Ekonometria stosowana” PWE – 1996 (współautor A. Welfe),
- „Principles of macroeconomic modeling”, North-Holland – 1999) (współautorzy L. Klein, A. Welfe),
- „Ekonometryczny model wzrostu gospodarczego” (red. W. Welfe Wyd. UŁ 2001),
- „Macroeconomic Models”, Springer, 2013.

W latach 2000–2004 powstaje nowa rodzina modeli W8. W modelach tych uwzględnia się idee endogenicznego postępu technicznego i własne pomiary kapitału ludzkiego oraz szeroko wykorzystuje się idee statystycznej kointegracji badanych procesów.

Podsumowanie życiowego dorobku w zakresie modelowania ekonometrycznego w skali makromodelowania, szczególnie gospodarki polskiej, stanowi ostatnia monografia z 2013 r. wydana przez Wydawnictwo Springer. O modelach makroekonometrycznych z perspektywy ich budowy, zastosowań w skali makro oraz powiązań tych modeli z teorią ekonomii.

Podsumowując niezwykle bogaty dorobek naukowy należy mocno podkreślić jego oryginalność, zespołowość tworzenia i stworzenie jednego z nurtów łódzkiej szkoły badań ekonomicznych. Prof. W. Welfe opublikował 68 autorskich lub współautorskich monografii i napisał ponad 300 artykułów (autorskich lub współautorskich) i jeszcze więcej referatów na krajowe i zagraniczne konferencje.

Do ważnych osiągnięć należą m.in.

- weryfikacje teorii J. Kornaia i M. Kaleckiego barier wzrostu,
- weryfikacja idei podażowego mnożnika konsumpcji Barro-Grossmana,
- pomiar nierównowagi rynków,
- hipotezy o specyfice form zależności gospodarek przejścia systemowego,
- systematyczne prognozy według modelu WK, W8, W10 w horyzontach średnio i krótkookresowych.

W oczywisty sposób rola Prof. W. Welfe została zauważona i dała podstawę do jego wykładów na wielu uniwersytetach w kraju i za granicą, a także uzyskania tytułu doktora honoris-causa w Uppsali, Lyonie, Krakowie i Łodzi oraz tytułu członka korespondenta PAN i UAN (Ukraińska Akademia Nauk).

Profesor Władysław Welfe działalność naukowo-dydaktyczną rozpoczął w roku 1948 jako asystent – wolontariusz Katedry Statystyki Uniwersytetu Łódzkiego.

W latach 1949–1961 pracuje w Katedrze Statystyki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi, a po połączeniu tej uczelni z Uniwersytetem Łódzkim w latach 1961–1964 jest zatrudniony w Katedrze Demografii i Statystyki UŁ, kierowanej wówczas przez prof. E. Rosseta.

Późniejszy doktor honoris causa UŁ – doktoryzuje się i habilituje w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie odpowiednio w latach: 1961 (doktorat pod kierunkiem prof. K. Romaniuka) i 1964 (habilitacja). Praca doktorska i habilitacyjna

dotyczy szeroko pojętej tematyki statystyki ekonomicznej, w szczególności analizy własności statystycznych indeksów.

Od 1965 r. do 1996 sprawnie pełni funkcję kierownika – najpierw Zakładu, a później Katedry Ekonometrii. W latach 1970–1997 dynamicznie sprawuje funkcję Dyrektora Instytutu Ekonometrii i Statystyki UŁ.

W latach 1957–1958 skutecznie pełni funkcję Dziekana Wydziału Handlu WSE w Łodzi, w latach 1958–1960 – Dziekana Wydziału Handlowo-Towaroznawczego tejże WSE, natomiast w okresie 1965–1966 Prodziekana Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, 1966–1969 Dziekana Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, a w latach 1972–1978 funkcję Prorektora ds. Nauki UŁ.

Pełnione funkcje oraz głęboki osobisty ogląd organizacji i kierunków studiów w m.in. Wielkiej Brytanii, Związku Radzieckim, USA nabyte podczas długookresowych stażów naukowych, a także świetna znajomość ilościowych dyscyplin naukowych wspomagających nauki ekonomiczne z drugiej strony – zapewne wpłynęły na stworzenie właściwej początkowo formy kierunku „Ekonometria”, później „Cybernetyki ekonomicznej i informatyki”, a od 1992 r. „Informatyki i ekonometrii”.

Prof. W. Welfe dzielił swe zainteresowania naukowe i dydaktyczne między ekonometrię i statystykę. Początkowo więcej czasu poświęcał statystyce a później ekonometrii i ekonomii stosowanej.

Rzetelnie prowadzone wykłady w Polsce i za granicą dotyczyły ekonometrii, ekonometrii stosowanej, statystyki, ekonometrycznego modelowania gospodarki narodowej, przepływów międzygałęziowych.

Był promotorem ponad 150 prac magisterskich, 37 rozpraw doktorskich, opiekunem 15 rozpraw habilitacyjnych, a także tytułów doktora honoris causa UŁ (akademika A. G. Aganbegjana, noblisty L. Kleina). Pełnił też rolę recenzenta wielu wniosków habilitacyjnych i tytułów profesorskich.

Pełniąc bez wysiłku funkcje administracyjne, podejmował się pełnienia równoległe bardzo wpływowych funkcji reprezentacyjnych i wykonawczych w ramach zmieniających się w czasie struktur finansowania nauki polskiej (przewodniczącego zespołów tematycznych problemów resortowych, problemów centralnych, a w latach 90. – projektów KBN. Za granicą od 1967 roku jest członkiem reprezentantem grupy LINK L. Kleina z USA prognozującej zachowanie ważnych – z punktu widzenia tej grupy – gospodarek.

Od 1974 r. był głównym organizatorem cyklu międzynarodowych konferencji MACROMODELS organizowanej przez Instytut Ekonometrii i Statystyki, które w latach 70. i 80. stanowiły ważne forum dyskusji naukowych między naukowcami Zachodu i RWPG.

Prof. W. Welfe uczestniczył w pracach Econometric Society (reprezentant Towarzystwa na Polskę do roku 1993), Applied Econometric Association, European Economic Association, Association for Modelling and Forecasting Economies in Transition (AMFET; członek założyciel i pierwszy prezydent tego towarzystwa), Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN (członek Prezydium, z-ca przewodniczącego,

przewodniczący), Komitetu Ekonomicznego PAN, Komitetu Nagród Państwowych, KBN (1994–2000 jako przewodniczący Zespołu Nauk Prawnych i Ekonomicznych), Fundacji Nauki Polskiej (od 1995 r.), Rady Naukowej ZBSE GUS i PAN, Naukowej Rady Statystycznej GUS (z-ca przewodniczącego), Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (2 kadencje), CKK ds. Kadr Naukowych (z-ca przewodniczącego Sekcji Ekonomicznej), członek Rady Naukowej przy Prezydencie m. Łodzi (wieloletni przewodniczący), ŁTN (przewodniczący Zarządu Wydziału II Nauk Społecznych), Komitetu Redakcyjnego „Studiów Prawno-Ekonomicznych” (redaktor naczelny), „Wiadomości Statystycznych” (redaktor naczelny), rad redakcyjnych „Przeglądu Statystycznego”, „Argumenta Oeconomica”, oraz „Badań Operacyjnych i Decyzji”.

Profesor W. Welfe wielokrotnie był wyróżniany nagrodami: Zarządu Głównego PTE (1963), im O. Langego (1970), wpisem do Księgi Czynów i Osiągnięć Nauki Polskiej (1973), Nagrodą Miasta Łodzi (1977), ŁTN i Sekretarza Wydziału I PAN (1993), a także nagrodami resortowymi i uczelnianymi.

Efekty działalności organizacyjno-dydaktycznej Prof. W. Welfe zostały uhonorowane wieloma odznaczeniami, tj. m.in. Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2001), Złotym Krzyżem Zasługi (1959), Złotą Odznaką UŁ (1971), Krzyżem Kawalerskim (1972), Krzyżem Oficerskim (1980), Krzyżem Komandorskim OOP (1990), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1973), medalem „Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwa i Nauki” (1975), Zasłużony Nauczyciel PRL (1978).

Przedstawiony zarys osiągnięć Profesora W. Welfe jako, uczonego, nauczyciela, szefa i organizatora ilustruje jak wielką rolę odgrywał na gruncie dyscyplin wiedzy, które uprawiał, a także ile swej energii poświęcał dla ożywienia działalności naukowo-badawczej i edukacyjnej w Polsce. Powtórzenie tych osiągnięć w środowisku statystyków i ekonometryków będzie bardzo trudne.

Władysław Milo – Uniwersytet Łódzki

